

www.sigmalive.com

Καταδικάζουν τους Νέους σε Ανεργία

Δρ. Θεόδωρος Παναγιώτου
Διευθυντής
Cyprus International Institute of Management

Γιατί ένας στους δύο νέους πτυχιούχους μένει άνεργος, υποαπασχολείται ή ασχολείται σε επάγγελμα άσχετο με τις σπουδές του;

Όπως και στα άλλα μεγάλα προβλήματα που μας ταλανίζουν, έχουμε αληθοφανείς εξηγήσεις που δακτυλοδείχνουν άλλους ως τους κύριους υπαίτιους και μας απαλλάσσουν οποιασδήποτε ευθύνης. Η εισαγόμενη οικονομική κρίση, οι μετανάστες, οι κοινοτικοί, η επέκταση του ορίου συνταξιοδότησης και τα συναφή...

Όμως οι πραγματικές αιτίες, και επομένως και οι ριζικές λύσεις, βρίσκονται κάπου αλλού: στην ανατροφή, την κουλτούρα και την μόρφωση που δίνουμε στα παιδιά μας. Ναι, φταίμε εμείς κι' όχι οι ξένοι και οι συνταξιούχοι που μας παίρνουν τις δουλειές. Ούτε και το κράτος φταίει που δεν δημιουργεί αρκετές θέσεις εργασίας.

Το όνειρο κάθε γονιού (ή τουλάχιστον της πλειοψηφίας) είναι να βολέψει το παιδί του σε μια άνετη και καλοπληρωμένη θέση στο δημόσιο, στην εκπαιδευτική υπηρεσία, στους ημικρατικούς οργανισμούς ή τον τραπεζικό τομέα: ασφάλεια εργασίας, μειωμένο ωράριο, καλές απολαβές και άλλα προνόμια.

Αυτές είναι οι επιδιώξεις και οι φιλοδοξίες που καλλιεργούμε στα παιδιά μας από μικρή ηλικία και σαν γονείς και σαν κοινωνία. Αυτά είναι τα πρότυπα ρόλου (role models) που έχουν ν' ακολουθήσουν: δημόσιος υπάλληλος, ημικρατικός, εκπαιδευτικός, τραπεζικός. Ενθαρρύνουμε τα παιδιά μας να ακολουθήσουν σπουδές που θα μεγιστοποιήσουν τις πιθανότητες εργοδότησης τους στους τομείς αυτούς και τους υποσχόμαστε ότι έχουμε τις διασυνδέσεις για να το πετύχουν.

Για πολλές δεκαετίες αυτό το κατεξοχήν κυπριακό μοντέλο επαγγελματικής αποκατάστασης δούλεψε περίφημα. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις δημιουργούσαν συνεχώς νέες θέσεις εργασίας στο δημόσιο, τους ημικρατικούς και την εκπαίδευση για να απορροφούν την ροή των νέων πτυχιούχων. Έτσι φτάσαμε στις 70,000 των δημοσίων υπαλλήλων.

Τώρα που κορέστηκαν οι θέσεις για εκπαιδευτικούς και μειώθηκαν, λόγω και του δημοσιονομικού ελλείμματος, οι προσλήψεις στη παραφουσκωμένη δημόσια υπηρεσία, άρχισαν να μακραίνουν οι λίστες αναμονής, όχι μόνον των επίδοξων εκπαιδευτικών αλλά και των επίδοξων δημοσίων υπαλλήλων. Γι' αυτό και η παράταση του ορίου αφυπηρέτησης των δημοσίων υπαλλήλων και των εκπαιδευτικών προκαλεί τέτοια έντονη αντίδραση.

Σ' ένα "παίγνιο μηδενικού αθροίσματος" (zero sum game), όσο μένει η μια γενιά στις θέσεις της, τόσες λιγότερες θέσεις υπάρχουν για την επόμενη γενιά: άψογα μαθηματικά, ανόητα οικονομικά. Μόνο και μόνο που χωρίς, τη παράταση του ορίου αφυπηρέτησης, οι νέοι θα πληρώνουν φόρους για την σύνταξη οικονομικά παραγωγικών ηλικιών θα έπρεπε να μας προβληματίζει.

Αντί να προσπαθούμε ν' αυξήσουμε την παραγωγικότητα του δημόσιου και εκπαιδευτικού τομέα θα του στερήσουμε και χιλιάδες ανθρωποώρες εργασιακής πείρας και γνώσης με την πρόωρη αφυπηρέτηση; Δεν μας ενοχλεί όμως που οι συντεχνίες εμποδίζουν την «αφυπηρέτηση» υπαλλήλων που έχουν χαμηλές αποδόσεις, ανεξαρτήτως ηλικίας, είτε είναι στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα.

Ουκ ολίγοι είναι οι πτυχιούχοι που φοβούνται μήπως ετεροαπασχόληση, εν αναμονή διορισμού, τους στερήσει την πολυπόθητη θέση στο δημόσιο και προτιμούν την ανεργία παρά την πολύωρη και χαμηλόμισθη δουλειά στον ιδιωτικό τομέα. Ουκ ολίγες οι περιπτώσεις που οι εξωπραγματικές προσδοκίες πρώτου μισθού από άνεργους πτυχιούχους τους στέρησαν την ευκαιρία της πρώτης απασχόλησης που είναι απαραίτητη για την απόκτηση της αναγκαίας πείρας για πιο καλά αμειβομένη εργοδότηση.

Το κρατικό επίδομα ανεργίας των έξι μηνών δεν είναι παράλογο ούτε σε ποσό, ούτε σε διάρκεια. Όμως το πιο γενναιόδωρο και σε ποσό και σε διάρκεια, οικογενειακό συμπλήρωμα (συν διαμονή συν διατροφή) που τόσο απλόχερα προσφέρουμε στα παιδιά μας, για να μην τους λείπει τίποτα, τους στερεί την πίεση εξεύρεσης εργασίας. Κι' όσο μεγαλύτερο το διάστημα που μένουν άνεργοι οι νέοι μας, τόσο περισσότερο αδυνατίζουν τα κίνητρα τους να ψάξουν για δουλειά.

Ίσως όμως τη μεγαλύτερη ζημιά την κάνουμε εμείς, γονείς και δάσκαλοι, στα παιδιά μας όταν είναι μικρά. Τότε που θα έπρεπε να ενθαρρύνουμε την επινοητικότητα και δημιουργικότητα, το επιχειρείν και την καινοτομία αρκούμασταν στην άνεση του κερκτημένου και του κατεστημένου.

Με αυτή την νοοτροπία σχεδιάστηκε και η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση: 100% δωρεάν παιδεία συν χορηγία, χωρίς μακρόπνοο επαγγελματικό προσανατολισμό. Μια παιδεία εστιασμένη στη γενική και θεωρητική εκπαίδευση, χωρίς δημιουργικότητα και όραμα, χωρίς εξειδικευμένες δεξιότητες και πρακτική εμπειρία. Μια παιδεία που, αντί να προάγει το επιχειρείν και την καινοτομία, αναπαράγει το παρελθόν και συντηρεί το κατεστημένο. Μια παιδεία που αφαιρεί 100% το ρίσκο από τον φοιτητή και το μεταφέρει στον φορολογούμενο αφαιρώντας έτσι από τους νέους μας και το κίνητρο της έξυπνης επιλογής σπουδών και οποιαδήποτε προθυμία για ανάληψη του παραμικρού κινδύνου προς εξερεύνηση του αγνώστου.

Γι' αυτό και η Κύπρος συνεχίζει να είναι από τους ουραγούς της Ευρώπης στις εφευρέσεις και τις πατέντες ενώ είμαστε πρωτοπόροι στα χρήματα που ξοδεύουμε για την εκπαίδευση. Το 2007 ξοδεύσαμε €8000 ανά μαθητή/φοιτητή τον χρόνο, 23% περισσότερα από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και όμως είχαμε μια μονάχα αίτηση για πατέντα ευρεσιτεχνίας ανά 100,000 του πληθυσμού σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 12 αιτήσεις ανά 100,000 του πληθυσμού.

Σε σύγκριση με μια άλλη μικρή Ευρωπαϊκή χώρα, τη Φινλανδία, ξοδεύουμε 15% περισσότερα ανά μαθητή/ φοιτητή και όμως η Φινλανδία το 2007 έκανε 25 φορές περισσότερες αιτήσεις για πατέντες νέων εφευρέσεων από την Κύπρο ανά 100,000 πληθυσμού. Κι εδώ μιλάμε μόνο για αιτήσεις όχι για απονομές πατέντας ευρεσιτεχνίας. Όσον αφορά απονομές ο μέσος όρος στην Ευρώπη είναι 160 φορές μεγαλύτερος και στην Φινλανδία 500 φορές μεγαλύτερος από την Κύπρο ανά 100,000 πληθυσμού (στοιχεία από το Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας των ΗΠΑ).

Ούτε και η αύξηση των δαπανών για την παιδεία κατά 40% από το 2002 στο 2007, (τέσσερεις φορές τον μέσο όρο αύξησης της ΕΕ), έκαμε αισθητή διαφορά. Ούτε ο διπλασιασμός των δαπανών για την έρευνα τα τελευταία χρόνια, που μας επέβαλε η ΕΕ, αν και είναι ακόμα κατάφορα ανεπαρκής, έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Και επειδή η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα είναι οι βάσεις της διατήρησης και αύξησης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, δεν πρέπει να μας ξενίζει που το 2010 η Κύπρος υποχώρησε έξι θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας σε σύγκριση με το 2009, κατακυλώντας από την 34η στη 40η θέση.

Όταν το πρόβλημα είναι στη νοοτροπία και την κουλτούρα οι δαπάνες είναι αναποτελεσματικές, ίσως και αντιπαραγωγικές, εκτός και εάν στοχεύουν στην αλλαγή της νοοτροπίας και της κουλτούρας. Δυστυχώς στην Κύπρο οι δαπάνες αποβλέπουν ως επί το πλείστον στη συντήρηση, αντί στην ανατροπή του κατεστημένου.

Στη συντήρηση του κατεστημένου και στο βόλεμα είμαστε πρωταθλητές. Όμως πως θα βολέψουμε 6000 άνεργους πτυχιούχους κι' άλλους τόσους που βρίσκονται καθοδόν, με το πάγωμα των προσλήψεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τις ουρές των αδιόριστων εκπαιδευτικών; Ας είναι καλά το κρατικό και το οικογενειακό επίδομα ανεργίας, ίσως να σκέφτονται μερικοί. Όμως αυτό είναι άκρως επικίνδυνο.

Όπως είπε πρόσφατα ο καθηγητής του London School of Economics Δρ. Χριστόφορος Πισσαρίδης, που πρόσφατα κέρδισε το βραβείο Νόμπελ στα Οικονομικά για την έρευνα του στο θέμα της ανεργίας, «αν μείνεις άνεργος για πάνω από ένα χρόνο, είναι πραγματικά καταστροφικό...δεν έχεις πια κίνητρο να ψάξεις για δουλειά. Το κλειδί είναι να μην αφεθεί η ανεργία να εδραιωθεί.» Είναι, επομένως, ζήτημα ζωτικής σημασίας να εργοδοτηθούν άμεσα οι άνεργοι πτυχιούχοι.

Πρώτοι εμείς οι γονείς δε θα θέλαμε να είναι άνεργα τα παιδιά μας, κι' ας έχουμε τη δυνατότητα να τα χρηματοδοτούμε. Η ανεργία στερεί στους νέους το μέσο για την αναζήτηση της ατομικής τους ταυτότητας και της κοινωνικής τους καταξίωσης και οδηγεί στην απώλεια αυτοπεποίθησης και στην εξάρτηση. Εξ' άλλου η εργασιακή πείρα έστω και σε χαμηλόμισθη θέση είναι προϋπόθεση για πιο καλά αμειβόμενη θέση στο μέλλον.

Σε επόμενα άρθρα θα δούμε κατά πρώτο πώς θα μπορούσαμε να επιλύσουμε το άμεσο πρόβλημα των ήδη και των επί θύρας άνεργων πτυχιούχων χωρίς καθυστέρηση. Κατά δεύτερον, πως θα μπορούσαν να αναπροσανατολισθούν οι νέοι απόφοιτοι σχολών μέσης παιδείας, για να αποφευχθεί η περαιτέρω διόγκωση των τάξεων των άνεργων πτυχιούχων. Κατά τρίτον και κυριότερο, πως θα μπορούσαμε ν' αλλάξουμε τον τρόπο ανατροφής και εκπαίδευσης και γενικά την κουλτούρα του σίγουρου βολέματος ώστε να σταματήσουμε να αναπαραγάγουμε το παρελθόν και να αρχίσουμε να προετοιμάζουμε τα παιδιά μας για τις νέες πραγματικότητες της αγοράς εργασίας, της καινοτομίας και του υγιούς ανταγωνισμού.

Ο Δρ. Θεόδωρος Παναγιώτου, Διευθυντής του CIIM και Καθηγητής Οικονομικών & Περιβάλλοντος στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, διετέλεσε σύμβουλος επιχειρήσεων του ΟΗΕ και κυβερνήσεων στις ΗΠΑ, Κίνα, Ρωσία, Βραζιλία, Μεξικό και Κύπρο. Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο και τιμήθηκε για τη συμβολή του στο έργο της Διακυβερνητικής Επιτροπής Κλιματικών Αλλαγών που κέρδισε το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης το 2007.